

Německý volební systém

Wichard Woyke: Stichwort: Wahlen. Wähler – Parteien – Wahlverfahren. Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn 1994, 238 stran, ISBN 3-89331-191-2.

Publikace *Stichwort: Wahlen* přináší zcela nový pohled na volební tematiku. Reaguje na změny politické situace v Německu, na vypracování četných vlastních zákonů pro volby do zemských sněmů i obecních zastupitelstev ve východních spolkových zemích. Značnou pozornost věnuje rovněž volebnímu boji.

Tato publikace je dobrou pomůckou při orientaci v německém volebním roce 1994, kdy se uskutečnilo 18 voleb na různých úrovních. K lepší orientaci čtenáře v této problematice napomáhají nejen zákonná ustanovení uveřejněná v publikaci, ale též četné tabulky a grafy. Tomu, kdo se chce tématem voleb zabývat podrobněji, je určena komentovaná bibliografie v závěru knihy.

Ve Spolkové republice Německo se pravidelně konají volby do Spolkového sněmu, do zemských sněmů, komunální volby a volby do Evropského parlamentu. Voliči rozhodují nejen o osobnostech, ale i o pozicích jednotlivých politických stran, a to na základě jejich politických programů. „*Svým hlasováním rozhoduje volič nejen o složení svého zastupitelstva či parlamentu, ale také o vládě a o opozici.*“¹ Nepřímou rovněž působí na to, kdo bude spolkovým kancléřem. I když ho přímo nevolí, je zcela jasné, že se jím obvykle stane čelný kandidát vítězné strany.

Wichard Woyke ve své knize zároveň zdůrazňuje i význam politických stran v demokratickém státě. Tyto strany totiž spojují a artikuluji společenské zájmy a nabízejí voliči alternativy.

Pro přehlednost uvedu alespoň stručnou charakteristiku jednotlivých druhů voleb ve Spolkové republice Německo:

- Volby do Spolkového sněmu ovlivňují složení nejen nové vlády, ale i opozice. Kromě toho mají vliv též na hlavní politické cíle, na vývoj stran na spolkové úrovni i na poměr sil uvnitř těchto stran.

- Volby do zemských sněmů působí na vývoj v jednotlivých spolkových zemích, na složení Spolkové rady (tj. na politické zastoupení zemí ve Spolkové radě) i na politický vývoj stran v konkrétní zemi. Tyto volby jsou často považovány za zkoušku na volby do Spolkového sněmu.

- Komunální volby rozhodují o složení obecních zastupitelstev, v mnoha případech rovněž o obsazení úřadu starosty, o místním postavení čelných politiků a o místním, popřípadě regionálním rozdělení moci mezi politické strany.

- Přímé volby do Evropského parlamentu přispívají k demokratizaci Evropské unie. Napomáhají k pronikání evropské politiky do všech členských států Evropské unie.

První kapitola knihy *Stichwort: Wahlen* je věnována pojmu a funkci voleb. „*Pokud existuje společnost a rozdělení moci v ní hraje svou úlohu, musejí být dány způsoby, jak se stát nositelem moci, jestliže nejde o její násilné uchopení.*“² Pro Spolkovou republiku Německo platí ohledně voleb ústavní ustanovení článku 20 a 38 Základního zákona, jenž vstoupil v platnost v roce 1949. Občané SRN mají řadu možností, jak se účastnit procesu rozhodování – volby, plebiscit, členství v politických stranách, v zájmových svazech či v občanských iniciativách atd. Přítom právo zúčastnit se voleb je nejdůležitější ze všech uvedených možností.

Ve druhé kapitole autor hovoří o volebních systémech. Nejružnější volební postupy lze rozdělit na dva základní typy – většinový systém a systém poměrného zastoupení. „*Na základě systému poměrného zastoupení obdrží každá strana tolik mandátů, jak to odpovídá jejímu procentuálnímu podílu na hlasech voličů, v ideálním případě je tedy např. při 35 % odevzdaných hlasů možné získat 35 % křesel v parlamentu.*“³

Třetí kapitola seznamuje čtenáře s historií voleb v Německu. Jen velmi stručně se zabývá volbami do zániku Svaté říše římské národa německého v roce 1806, kdy se princip voleb uplatňoval jen zřídka. Podrobněji se pak věnuje rozboru voleb po roce 1808, kdy bylo nastoleno Pruské městské zřízení. Dále jsou zde zahrnuty též volby uskutečněné po roce 1815, kdy si jednotlivé německé země vytvořily vlastní ústavy, jakož i volby po roce 1848. Autor se rovněž zabývá volbami v době Německé říše v letech 1871–1918, za Výmarské republiky a v období nacistického panství. Dále pak popisuje volby v SRN v letech 1949–1987. Specifickou pozornost věnuje též volbám v NDR a konečně volbám v SRN po sjednocení Německa v roce 1990.

K několika dalším kapitolám jen stručně, tj. pouze jejich hlavní zaměření: Čtvrtá kapitola je věnována volbám do Spolkového sněmu a pátá volbě spolkového kancléře, spolkového prezidenta a ústavních soudců. Šestá kapitola osvětluje úlohu politických stran jako nosných pilířů voleb. Sedmá definuje volební boj a jeho význam.

Osmá kapitola se zabývá volbami do zemských sněmů. Objasňuje způsob, jakým se po sjednocení Německa, kdy se rozšířil počet spolkových zemí o země nově vzniklé na území bývalé NDR, vyvíjel federativní systém a jaké důsledky z toho vyplývají pro jednotlivé politické strany. „*Souběžná existence horizontálního dělení moci [podle zemí – pozn. aut.] a vertikálního chrání demokracii, přičemž zvláštní význam získává kontrolní prvek Spolkové rady.*“⁴

V deváté kapitole se čtenář dovídá základní informace o obecních volbách. „*V zemích, v okresech a v obcích musí mít lid zastoupení, které vzešlo z všeobecných, svobodných, rovných a tajných voleb.*“⁵

Na tuto kapitolu tematicky navazuje desátá, která obsahuje charakteristiku přímých voleb do Evropského parlamentu, tj. do orgánu Evropské unie. Wichard Woyke se zde snaží přiblížit složení Evropského parlamentu i volební postup.

V jedenácté kapitole autor studuje chování voličů a vychází z výsledků výzkumu voleb. Upozorňuje na nové jevy – např. na tzv. nevoliče. Kromě toho zde hodnotí i jednotlivé metody výzkumu voleb.

Dvanáctá kapitola shrnuje možnosti a omezení voleb. „*S novými demokratizačními požadavky v SRN ve druhé polovině šedesátých let byla nastolena otázka, zda ústavou zaručené volební právo občana vyhovuje, nebo zda mají být vytvořeny dodatečné možnosti spolurozhodování.*“⁶

Wichard Woyke si ve své knize všímá též změn ve volebním systému. Je si vědom existence množství nejrůznějších materiálů k volbám, a proto klade důraz především na přehlednost, která může čtenáři pomoci v rychlé orientaci. V jeho práci nejde ani o subtilní teoretickou diskuzi, ani o zachycení nejjemnějších podrobností politické praxe. Přesto dost jasně ukazuje pravidla demokratických voleb i jejich politické zázemí.

Ivona Řezanková

¹ Woyke, W.: Stichwort: Wahlen. Wähler – Parteien – Wahlverfahren. Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn 1994, s. 12.

² Tamtéž, s. 15.

³ Tamtéž, s. 27.

⁴ Tamtéž, s. 105.

⁵ Tamtéž, s. 153.

⁶ Tamtéž, s. 219.